

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

FEATURES OF STATE REGULATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN UKRAINE

Долгополов К.І.,
студент групи МгП-17

Київського національного університету технології і дизайну

Коваль О.М.,
кандидат юридичних наук,

*доцент кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технології і дизайну*

Стаття присвячена розкриттю сутності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Проаналізовано основні органи державної влади та їхній вплив на зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання. Виокремлено основні засоби правового регулювання з боку органів державної влади.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, суб'єкти господарювання, органи державної влади, зовнішньоекономічний договір, державне регулювання.

Статья посвящена раскрытию сущности государственного регулирования внешнеэкономической деятельности в Украине. Проанализированы основные органы государственной власти и их влияние на внешнеэкономическую деятельность субъектов хозяйствования. Выделены основные средства правового регулирования со стороны органов государственной власти.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, субъекты хозяйствования, органы государственной власти, внешнеэкономический договор, государственное регулирование.

The article is devoted to the disclosure of the essence of state regulation of foreign economic activity in Ukraine. The main bodies of state power and their influence on foreign economic activity of economic entities are analyzed. The basic means of legal regulation from the side of state authorities are singled out.

Key words: foreign economic activity, business entities, state authorities, foreign economic agreement, state regulation.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток міжнародних економічних відносин, однією із сторін яких виступає Україна, вимагає з боку держави втілення важливих заходів. Зокрема, це гармонізація чинного національного законодавства із нормами міжнародного, європейського права, зміна поглядів на роль і ступінь втручання держави в особі органів державної влади в зовнішньоекономічну діяльність підприємств тощо. З одного боку, згідно з нормами міжнародної торгівлі диктується зменшення присутності та впливу держави на здійснення міжнародних комерційних операцій, зокрема зовнішньоекономічних. А з іншого боку, швидке зростання різноманітних шахрайських схем, діяльність фіктивних підприємств у сфері зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) вимагає від держави посилити контроль у цій сфері та використовувати нові методи державного регулювання.

Стан дослідження. За останні роки опубліковано ряд наукових праць, присвячених державному регулюванню ЗЕД. Теоретичним дослідженням окремих напрямів у сфері зовнішньоекономічної діяльності займалися такі українські юристи та економісти, як В. Вердніков, О. Вінник, Б. Горбанський, В. Глузів, А. Гутник, Н. Даниленко, О. Данілов, І. Дахно, В. Козик, О. Красавчиков, А. Кредісов, Ю. Лисенков, В. Луць, А. Омельченко, В. Опришко, В. Поєдинок,

В. Попович, А. Роздайбіда, Л. Руденко, О. Сохатська, В. Фомін, С. Юдін, Ю. Шемшученко, В. Щербина та інші. Але до кінця залишається недослідженим питання зменшення впливу держави на зовнішньоекономічну діяльність у суспільстві.

Метою статті є висвітлення сучасного стану державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Україна самостійно утворює систему та структуру державного регулювання ЗЕД на її території. Державне регулювання ЗЕД спрямоване на таке [1]:

– захист економічних інтересів України та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

– створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності розвивати всі види підприємницької діяльності незалежно від форм власності та всі напрями використання доходів і здійснення інвестицій;

– заохочення конкуренції щодо ліквідації монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Держава та її органи відповідно до законодавства не мають права безпосередньо втручатися в зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів господарювання, за винятком випадків, коли таке втручання здійснюється згідно із законами України.

Однак держава не ухиляється від питань щодо регулювання ЗЕД і ставить перед собою мету [1; 8]:

- забезпечити збалансованість економіки та рівновагу внутрішнього ринку України;

- стимулювати прогресивні структурні зміни в економіці, зокрема у сфері зовнішньоекономічних зв'язків суб'єктів ЗЕД України;

- створити найбільш сприятливі умови для інтеграції економіки України в систему світового поділу праці та її наближення до ринкових структур розвинутих зарубіжних країн.

Суб'єктами регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні виступають такі [2; 8]:

- Україна як держава в особі її органів, посадових і службових осіб у межах їхньої компетенції;

- недержавні органи управління економікою (товарними, фондовими, валютними біржами, торговельними палатами, асоціаціями, спілками та іншими організаціями координаційного типу), що діють на підставі їхніх статутних документів;

- самі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності на підставі відповідних координаційних угод, що укладаються між ними.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні відбувається шляхом [2; 7]:

- прийняття законів, що встановлюють, змінюють або ж зупиняють функціонування тих чи інших відносин у цій сфері;

- передбачення в законах України нормативно-правових актів тарифного та нетарифного регулювання, які приймають державними органами України в межах їхньої компетенції;

- застосування економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого) в межах законів України;

- винесення рішень недержавних органів управління економікою, які приймаються за їхніми статутними документами в межах законів України;

- укладання угод, що складаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та які не суперечать законам України.

Забороняється регулювання зовнішньоекономічної діяльності, якщо прямо не передбачено нормативно-правовими актами та діями державних і недержавних органів інше.

Письмове закріплення зовнішньоекономічних відносин формує виникнення правочину. Форма зовнішньоекономічного правочину визначається правом місця його укладання. Правочин, який укладено за кордоном, не може бути визнаний недійсним внаслідок недодержання форми, якщо додержано вимог законів України.

Формі зовнішньоекономічного договору надається досить велике значення, зважаючи на чинне законодавство України.

Сьогодні розроблено та затверджено наказ Міністерства економічного розвитку і європейської інтеграції України від 6 вересня 2001 р. № 201 «Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)» [3].

Зовнішньоекономічний договір підлягає обов'язковій реєстрації в Мінекономрозвитку. Цей Порядок розроблений згідно з «Положенням про реєстрацію окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів)», затвердженим Указом Президента України від 7 листопада 1994 р. № 659/94 [4].

Державній реєстрації підлягають зовнішньоекономічні договори (контракти), укладені суб'єктами ЗЕД всіх форм власності, предметом яких є товари, зазначені в переліках, що затверджуються в установленому порядку Мінекономрозвитку. Для реєстрації зовнішньоекономічного договору (контракту) суб'єкт ЗЕД, який є стороною контракту, подає такі документи: інформаційну картку зовнішньоекономічного договору (контракту) за формою, що встановлює Міністерство економічного розвитку і торгівлі України; оригінал договору та його копію, завірену в установленому порядку керівником суб'єкта ЗЕД (якщо зовнішньоекономічний договір (контракт) підписаний фізичною особою, його копія засвідчується в установленому порядку); документ про оплату послуг за реєстрацію. Відповідальність за достовірність інформації, що наводиться в документах, поданих для реєстрації, несе керівник суб'єкта ЗЕД або фізична особа, яка є таким суб'єктом.

Інформація, наведена в документах, що подаються для реєстрації договору (контракту), не підлягає розголошенню. Розголошення такої інформації несе за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Картка реєстрації-обліку зовнішньоекономічного договору є документом, що підтверджує реєстрацію зовнішньоекономічного договору (контракту).

Зовнішньоекономічний договір має деякі функції, а саме: ініціативну, програмно-координаційну, інформаційну, гарантійну, правозахисну, правового забезпечення економічних потреб, правового забезпечення реалізації державних замовлень.

Щоб зовнішньоекономічний договір мав належну юридичну силу, він повинен відповідати ряду умов. Їх називають умовами дійсності угод. До них належать такі умови: про форму, про сторони, про зміст угоди, про відповідність (єдність) внутрішньої волі та волевиявлення сторін, про відповідальність сторін.

Договір, укладений із порушенням зазначених умов, визнається законодавством недійсним. У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [2] підкреслюється, що договір (контракт) може бути визнано недійсним у судовому порядку, якщо він не відповідав вимогам законів України або міжнародних договорів України.

У міжнародній практиці часто угоди укладаються в усній формі – по телефону, на аукціонах, на біржах. Однак усна домовленість згодом обов'язково підтверджується письмовим контрактом, що засвідчують підписом усі сторони. Обов'язки сторін з'являються з моменту підписання договору (контракту).

Зовнішньоекономічний договір є основою зовнішньоекономічної діяльності, це основний юридичний акт, з якого виникають зобов'язальні правовідносини. На відміну від звичайного договору,

зовнішньоекономічний повинен бути обов'язково оформлений письмово, підписаний двома особами з обов'язковою реєстрацією у Мінекономрозвитку. Він має два види offerти – тверда offerта та вільна offerта. Як показує практика, неодноразово offerта має на меті не здійснення фактичного продажу товару, а здійснення для негласного розподілу ринків між членами монополістичних об'єднань та інших правопорушень.

Контроль за суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, які у процесі регулювання ЗЕД здійснюють контрольні повноваження, проводять органи державної фіскальної служби України, органи аудиторської служби, інші правоохоронні органи, а також спеціально уповноважений орган виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг [8].

У межах виконуваних контрольних функцій щодо ведення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності контролюючі органи перевіряють, як суб'єкти ЗЕД ведуть бухгалтерський та оперативний облік зовнішньоекономічних операцій, а також статистичну звітність, яку надсилають органам Державної статистики України. У процесі реалізації зовнішньо-

економічної діяльності суб'єкти ЗЕД в галузі обліку та звітності, а також комерційної таємниці виконують вимоги чинного законодавства України.

Для ведення бухгалтерського обліку зовнішньоекономічних операцій суб'єкти ЗЕД використовують план рахунків та інструкцію щодо його застосування, що діють на території України, та відповідні зміни й доповнення, які відображають специфіку зовнішньоекономічної діяльності. Причому суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності самостійно визначають порядок аналітичного обліку вказаної діяльності.

Висновки. Втручання держави у сферу зовнішньоекономічної діяльності підприємства, якщо це не передбачено нормативно-правовими актами України, є заборонене. Але необхідність державного регулювання ЗЕД продиктована багатьма чинниками, зокрема вчинення протиправних дій і можливість отримання незаконної вигоди від фіктивних договорів тощо. Встановлення чітких правил щодо здійснення ЗЕД суб'єктами господарювання, нагляд за ними з боку органів державної влади та контролюючих органів допомагає уникнути правопорушень і здійснювати прозору підприємницьку діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дахно І.І., Алієва-Барановська В.М. Зовнішньоекономічна діяльність. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 356 с.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-ХІІ / Верховна Рада УРСР. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 29. Ст. 337.
3. Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів): наказ Міністерства економічного розвитку і європейської інтеграції України від 6 вересня 2001 р. № 201 / Міністерство економічного розвитку і європейської інтеграції України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0833-01> (дата звернення: 02.10.2018).
4. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23 грудня 1998 р. № 351-ХІV / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/351-14> (дата звернення: 02.10.2018).
5. Михасик О.Д. Основні проблеми розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Молодий вчений. 2017. № 1. С. 666–669. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_1_161 (дата звернення: 02.10.2018).
6. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник / За заг. ред. проф. В.Ф. Усенка; Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь, 2012. 281 с.
7. Улида В.Ю. Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління. 2015. Вип. 2. С. 132–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2015_2_20 (дата звернення: 02.10.2018).
8. Рум'янцев А.П., Рум'янцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність. Київ: Центр навч. літ-ри, 2004. 377 с.